

ОКРЕМІ ПИТАННЯ АВАЛЮВАННЯ ВЕКСЕЛІВ У СУЧАСНІЙ БАНКІВСЬКІЙ ПРАКТИЦІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку банківської системи України після відчутного спаду в банківській практиці знову намітилися тенденції збільшення питомої ваги операцій з цінними паперами, у тому числі з векселями. Проте, на відміну від банківських систем інших країн, зокрема Німеччини та Франції, окремі види операцій банків з векселями України є недостатньо розвиненими та малодослідженими юридичною наукою. Серед таких операцій слід виділити операції з авалювання векселів у сучасній банківській практиці.

В Україні дослідженню цього питання не приділялося достатньо, уваги. Окремі його частини проблеми досліджувалися такими вченими як М. М. Агарков, В. А. Белов, В. М. Гордон, В. В. Грачов, О. М. Єфімов, Д. І. Мейер, В. Л. Яроцький. При цьому потребує подальшого дослідження питання співвідношення поручительства у вексельному праві із поручительством у цивільному праві, яке залишалося тривалий час за межами наукових досліджень у питанні авалювання векселів банками.

Так, зокрема, оплата векселя боржником та авалістом мають різні наслідки для існування вексельних зобов'язань. Відповідно до ч. 3 ст. 32 Уніфікованого закону "Про переказні векселі та прості векселі", здійснюючи платіж за переказним векселем, аваліст набуває прав, що впливають з переказного векселя, проти особи, зобов'язання якої він забезпечив, і проти тих осіб, які зобов'язані перед останньою за переказним векселем. Таким чином, навіть якщо аваліст здійснює платіж за векселем за прямого боржника (акцептанта в переказному векселі або векседавця в простому), то всі вексельні зобов'язання не припиняються, існує вексельне зобов'язання

боржника перед авалістом, який здійснив платіж за векселем за боржника, і відносини між ними регулюються нормами вексельного законодавства. Зокрема, аваліст у такому випадку має право вимагати від боржника за векселем всіх сум, передбачених ст. 49 Уніфікованого закону. При цьому слід звернути увагу на те, що оплату векселя за боржника не можна відносити до професійної діяльності на ринку цінних паперів.

Спеціальні правила поручительства при авалуванні векселів банками передбачено у положенні "Про операції банків з векселями". На сучасному етапі платіж за векселем банк може забезпечити авалем повністю або в частині його суми. Банк вчиняє аваль безпосередньо на векселі або на алонжі. Суть напису, який вчиняє банк, має бути таким, який одноманітно сприймається як аваль і може мати, зокрема, такий вигляд - "вважати за аваль".

Крім того, для поручительства у вексельному праві важливе значення має визначення особи, за яку поручається банк. У випадку відсутності такої вказівки вважатиметься, що аваль видано за трасанта.

При авалуванні векселів банк використовує двосторонній договір з позичальником про авалування векселів. Однак цей договір слід відрізнити від договору поручительства у цивільному праві, оскільки сам по собі цей договір не є договором поручительства, а лише визначає певні передумови спеціального вексельного поручительства, зокрема термін, протягом якого може здійснюватись авалування, визначення векселів підлягатимуть авалуванню. Поручительством буде вважатися тільки сам напис про авалування, вчинений на векселі або приєднаному до нього аркуші - алонжі.

За загальним правилом банк-аваліст несе зобов'язання по оплаті векселів тільки в межах тієї суми, на яку він авалував такий вексель. Але у випадках, коли вимога про ці витрати пред'явлена банку векселедержателем або надписувачем, який оплатив вексель у порядку регресу, банк-аваліст несе також обов'язки по сплаті векселедержателю відсотків та пені на повну суму векселя, а також витрати на опротестовування та інші витрати. При цьому банк

не зобов'язаний відшкодувати векселедержателю витрати на опротестування. Якщо векседавець застосував відповідні вексельні застереження, зокрема "обіг без витрат" або "без протесту", які вказують на те, що векседавець зняв із себе відповідальність за будь-які витрати за цим векселем.

Необхідно звернути увагу на те, що коли аваль, наданий за акцептанта або векседавця простого векселя, то для звернення вимоги до банку-аваліста здійснення протесту не є обов'язковим. При цьому банкам слід завжди вимагати від векселедержателя належних доказів того, що той звертався з вимогою про платіж або акцепт і отримав відмову.

У тих випадках, коли з вимогою про платіж що банку звертається не останній векселедержатель, особа, яка придбала вексель у порядку регресу, то відповідальність банку настає тільки перед тим із надписувачів, який вчинив свій підпис після позичальника.

Отже, на сучасному етапі при здійсненні операцій банками з авалювання векселів слід враховувати основну особливість інституту авалю, суть якого - вексельне поручительство, що має істотну **ВІДМІННІСТЬ** від класичного поручительства, врегульованого нормами цивільного законодавства і відомого тільки вексельному праву.

Під час розробки перспективного законодавства у даному напрямку важливо взяти до уваги той факт, що за своєю природою поручительство У Цивільному праві являє собою цивільно-правовий договір у письмовій формі між основним кредитором і особою, що видала поручительство, а аваль являє собою односторонній правочин, у результаті якого аваліст видає гарантію за платіж за зобов'язаннями конкретної особи боржника перед будь-якою особою, яка легітимує себе як кредитор.